

ШКІЦИ ДО ПОРТРЕТА АНТОНА БУТЕЙКА – ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДИПЛОМАТА

Починаючи з Міжнародної конференції з питань «нацистського золота» (Лондон, грудень 1997) мені випало представляти МЗС України в усіх подальших раундах переговорного процесу з цих питань. Поряд із Українським національним фондом «Взаєморозуміння та примирення» і громадськими організаціями колишніх в'язнів нацизму, участь у ньому брала Українська іноземна юридична колегія (Укрінюрколегія) під началом свого президента Данили Курдельчука. Власне, правову позицію української делегації до кожного раунду готували МЗС та Укрінюрколегія. І Данило Маркович іноді заходив до МЗС, аби обговорити щось важливе й виробити спільну думку. І йшов він до свого земляка (обидва родом із Маневницького району Волинської області) і друга, першого заступника міністра Антона Денисовича Бутейка.

У таких випадках помічниця Антона Денисовича кликала мене, я інформував про поточний стан справ, оскільки куратором мого управління був інший заступник міністра, щось на прохання їх обох уточнював, а більшу частину часу насолоджувався розмовою двох видатних юристів-міжнародників, в якій мав привілей брати участь. Напевне, Антон Денисович запам'ятав ті зустрічі втрех у його кабінеті, бо незадовго до парламентських виборів 1998 року запросив до своєї команди. Команда, чи то група підтримки, була невеличка і, як зараз прийнято говорити, волонтерська. Збиралися ми пізно ввечері в тому ж кабінеті першого заступника міністра ввечері, в позаробочий час, хоча тоді робочий день в МЗС зазвичай тривав допізна, і важко сказати, який час можна було вважати позаробочим.

Антон Бутейко мав уже досвід парламентської роботи – в 1994-1997 роках був народним депутатом України і керівником групи «Центр» у Верховній Раді. Поза сумнівом, він запросто міг би пройти до парламенту знову, якби виставив свою кандидатуру в одному з округів на Волині. Але як людина принципова він відмовився йти легким шляхом і балотувався, мабуть, на найскладнішому – одномандатному виборчому округу №223 (Печерський і Шевченківський райони міста Києва), де мешкало чи не найбільше в країні на квадратний кілометр постарілої радянської номенклатури. «У цьому районі я живу й працюю», – пояснював Антон Денисович свою позицію. Вибори він програв (як довірена особа я ніч після виборів провів в офісі, куди звозили протоколи і де відбувався підрахунок голосів). Перше місце дісталось колишньому міському голові Леоніду Косаківському, друге – представнику компартії. Що ж, уміння обирати не тих і досі дається взнаки.

І ще одна промовиста деталь. Якось на передвиборних зборах команди виникла ідея дослідити якісний склад парламентів європейських країн. Антон Денисович дав доручення нашим посольствам, і з'ясувалася красномовна картина. Точних цифр по країнах зараз уже не скажу, але добре пам'ятаю загальні: від 82% (максимум) до 56% (мінімум) депутатів європейських парламентів на той час складали професійні юристи й економісти. У нас серед кандидатів у депутати таких тоді було 7%. Звісно, пройшло ще менше. Антон Денисович з цього приводу казав: «Я правник, і якщо якийсь документ обговорюватиму з іншими депутатами-юристами, нехай навіть серед них буде комуніст, зрештою ми дійдемо згоди. Але якщо мої колеги в комітеті спортсмен і актриса...»

Згодом ми побачилися вже в США. Посол Антон Бутейко зустрічав українську делегацію, що прибула на черговий раунд консультацій. Запросив мене до свого автомобіля і дорогою запропонував заступити через якийсь час радницю посольства з питань преси Наталю Зарудну, термін закордонного відрядження якої добігав кінця. Я подякував і пояснив, що моя англійська не на тому рівні, щоб постійно спілкуватися з представниками ЗМІ, готувати для них матеріали, от якби іспанська... Антон Денисович подякував за відверту відповідь.

Ще одна коротка розмова в Києві, наступного дня після другого туру президентських виборів 1999 року. Ук-

раїнцям тоді, як це не раз траплялося в історії, випало обирати між поганим і гіршим. Напередодні дня тиші мій давній товариш Валерій Лапікура завершив свій ефір на телебаченні моїм віршем: «Проголосуй за комуніста//В ім'я нав'язливих ідей,//Щоб знову вулицями міста//Везли на допити людей...» А в понеділок уранці вже лаштувався їхати на роботу, коли задзвонив телефон. «За кого вчора голосував, за Кучму чи Симоненка?» – поцікавився знайомий київський актор Ярослав Чорненко. «За Кучму», – здивовано відповів я. «А чому?» – не вгавав Ярослав. «Бо краще бути пограбованим, ніж розстріляним», – лаконічно сформулював свою позицію я. Ярослав швидко розпрощався, а невдовзі зателефонував знову. Виявилось, він щойно розмовляв зі мною в прямому ефірі програми, яку вів на Українському радіо. Через пару годин в іншому кінці коридору на п'ятому поверсі МЗС побачив Антона Денисовича. Він ще був послом у США, але того дня опинився в Києві. Помітивши мене, змінив курс і після привітань, мовив: «Я слухав радіо. Ви все сказали вірно».

На початку серпня 2005 року, повернувшись з Мінська і маючи відпустку до наступного тижня (замість щонайменше місяця) передусім я склав текст відкритого листа українських письменників президентові Віктору Ющенку із застереженням стосовно підписання на наступному саміті глав держав країн-учасниць СНД угоди про гуманітарне співробітництво. В листі, зокрема, говорилося: «Ми не розуміємо, хто з-за кордону мав би координувати духовність нашого народу. Ми рішуче відкидаємо намагання втягнути в пострадянські ігри нашу молодь, бо це було б проекцією колоніального минулого в майбутнє». Відраджений ще першим урядом Віктора Ющенка і подовжений на посаді листом міністра Анатолія Зленка, я працював кілька років у виконкомі СНД, ведучи гумані-

тарні питання, оскільки вів їх у МЗС і саме вони за розподілом квот між державами дістались Україні, тож добре знав, що пишу. Доти росія мала в СНД дві «фішки»: військове співробітництво та організацію місій «спостерігачів» на виборах у колись підконтрольних москові нових незалежних державах. Місії створювалися на протидію спостерігачам ОБСЄ та їх висновкам. Наприкінці 2004 року окреслилась нова «фішка» – гуманітарне співробітництво, а по суті його русифікація у сферах культури, освіти, науки тощо. Поки міг, я гальмував цей процес, відправляв московські документи на доопрацювання, але це не могло тривати вічно. Тому попросив керівництво відкликати мене до Києва.

Зібрав підписи письменників, яких вдалося швидко знайти в серпневому Києві (серед них Дмитра Павличка та Івана Драча) і домовився з давнім приятелем, письменником Юрієм Пригорницьким, що той надрукує звернення в газеті «Народне слово» Української народної партії, головним редактором якої Юрій був. А вже в партійному офісі зустрів Богдана Соколовського, голову секретаріату УНП, а раніше дипломата, праву руку Антона Бутейка в посольстві у Вашингтоні, його радника-посланника.

Невдовзі побачив там і Антона Денисовича, який після повернення зі США вступив до УНП і входив до її проволу. Невдовго пропрацював Антон Бутейко послом у США, бо завжди мав і відстоював власну думку. Невдовго пропрацював згодом і послом у Румунії. 8 жовтня 2003 року він звернувся до керівників дипломатичних та консульських установ України за кордоном з листом, у якому повідомляв: «Сьогодні я залишаю посаду посла України в Румунії у зв'язку із виходом у відставку...» Це непросте рішення Антона Бутейка було продиктоване підписанням тодішнім президентом України угоди про формування Україною спільного економічного простору разом із росією, Білоруссю та Казахстаном.

Свого часу в МЗС ми керувалися формулою трьох П, що визначала три критерії дипломата: патріотизм, професіоналізм, порядність. Стосовно Антона Денисовича я додав би ще одне П – принциповість. І гадаю, було б добре в пам'ять про видатного українського дипломата Антона Денисовича Бутейка зробити день його Вчинку – 8 жовтня днем посвяти в професію слухачів Дипломатичної академії, а можливо, й студентів факультетів і відділень міжнародних відносин університетів країни.

Сергій Борщевський,
Надзвичайний і Повноважний Посланник України,
експерт Центру дослідження росії